మొండివాడు

ఆ సాయంకాలం మూడు గంటలకు, డ్రాయింగు పరీక్షతో, ఆ సంవత్సరానికి స్కూలు మూయబడుతుంది. డిసెంబరు శలవులు ప్రారంభమవుతై. ఇది స్కూలు వారి లెక్క ప్రకారం.

సరిగా రెండు గంటలా పదిహేను నిమిషాలకు పరీక్షలు జరుగుతూన్న హాలులో ఒక పన్నెండేళ్ళ విద్యార్థి లేచి నిలుచున్నాడు.

"ఏం కావాలి?" అన్నాడు వాచరు ఆవలిస్తూ. డ్రాయింగు పరీక్షలంటే వాచర్లకూ నిద్ర వస్తుంది.

"నేను బొమ్మ వెయ్యటం అయిందండీ" అన్నాడు విద్యార్థి.

"అప్పుడే! పదిహేను నిమిషాలన్నా కాలేదింకా?"

"నేను బొమ్మ వెయ్యటం అయిందండి."

వాచరుగారు మళ్ళీ ఆవలించి, కుర్చీలోనించి లేచి, విద్యార్థి దగ్గరికి వచ్చి "ఏదీ? చూడనీ!" అని కాగితం తీసుకున్నాడు. ఆయనకు నవ్వు ఆగలేదు. "ఇదేమిటో నీకైనా తెలుసునా?"

"నాకూ తెలియలేదండీ. పెట్టె బొమ్మ గీయబోతే నవారు మంచం మాదిరిగా తయారయిందండీ. బాగు చెయ్యబోయిన కొద్దీ ఇంకా నవారు అల్లినట్టయింది గాని పెట్టె మాదిరిగా కానేలేదండి."

"నువ్వు కొంచెం అతిగా మాట్లాడుతావు కదూ?" అన్నాడు వాచరుగారు నవ్వటం మానేసి.

"అవునండీ."

వాచరు నోట మాట రాలేదు. చివరకు ఆయన ఉగ్రంగా "అరగంట దాకా నువ్వు హాలులోనించి కదలకూడదు, కూచో."

"నే నెవరికీ కాపీ అందివ్వనండీ" అంటూ విద్యార్థి పెనసలు జేబులో పెట్టుకుని ప్రయాణమైనాడు.

మళ్ళీ కుర్చీలో కూర్చొని దవడలు పడిపోయేటట్టు ఆవలించే సంకల్పంతో వెనక్కు తిరిగిన వాచరుగారు "ఏయ్!" అని అరిచాడు. హాలంతా మారుపలికింది.

విద్యార్థి ఆగి "నన్నేనండీ?" అన్నాడు.

"కూర్చో, అట్లా."

"నేను పోతున్నానండీ."

"నేను వద్దని చెప్పలేదూ?"

"నేను పోతున్నానండీ!... నన్ను ఆబ్సెంటు రాసుకోండి."

వాచరుగారికి ఎటూ పాలుపోలేదు. వెళ్ళి కుర్చీలో కూర్చొని ఆవలించటమో, వచ్చి పిల్లవాడి గూబ మెలివెయ్యటమో! ఆయన్ను ఈ సమస్య బాధిస్తూండగానే విద్యార్థి హాలు దాటి బయటికి వెళ్ళిపోయినాడు.

బయట వరండాలో ఒక బెంచీ మీద కూర్చొని ఒక మాస పత్రికలో పద్యాలు చదువుకుంటున్నారు డ్రాయింగు మేష్టరుగారు. చకచకా వెళుతున్న విద్యార్థి వంక ఆయన కళ్ళజోడు మీదుగా చూసి "ఏంరా, రాముడూ? అప్పుడే అయిందీ?" అన్నాడు.

విద్యార్థి ఆయన ఎదురుగా ఆగి "కాలేదండీ!" అన్నాడు.

"ఎక్కడికి పోతున్నావు?"

"ఇంటికండి."

డ్రాయింగు మేష్టరుగారు నవ్వాడు.

"ఓరి వెధవా! నేను సంతోషించేటందుకయినా ఇంకాస్సేపు బొమ్మ వేస్తున్నట్టు నటించకూడదూ? అప్పుడే ఇంటికిపోయి ఏం చేస్తావు?"

"ఇవాళ కాలవకు పోయి ఈత నేర్చుకోవాలండీ!"

"ఈతా? జానెడు వెధవ్వు నీకీత ఏమిట్రా? పోబోకు కాలవకు."

"కాలవకు పోతానండి."

"మొండి వెధవా!... ఎవరినన్నా పెద్దవాళ్ళను వెంట తీసుకుపో సుమా! కాలవ లోతుగా ఉంటుంది! భద్రం!"

ఠీవిగా తల ఎత్తుకుని పోతున్న రాముడి వంక డ్రాయింగు మేష్టరుగారు ఆశతో చూశాడు. ఆయన కూతురు సావిత్రి ఆరేళ్ళది. ఇద్దరూ ఎంత ఈడు జోడుగా ఉంటారు!

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

రాముడు కాలవ కట్టకు వెళ్ళి, అక్కడ ఒక ఎత్తయిన కానుగ చెట్టు చిటారు కొమ్మకు ఎక్కి, ఒక పంగలో కూర్చొని ఉయ్యాల ఊగటం మొదలుపెట్టాడు. ఇంకా కుర్రాళ్ళు ఎవరూ రాలేదు. రాముడు గొంతెత్తి పాడటం మొదలు పెట్టాడు.

"అబలా – యిటులా – వసులా – వెడలా – అతిసుల – భంబని – యెంచితి వా."

బాగుంది, మైలవరం వాళ్ళ "సావిత్రి!" ఆ యముడు!

"పో, బాల – పొమ్మికన్ – ఒహో బాల – పొమ్మికన్!" దీనికి తాళ ప్రకారం ఊపు రావటం లేదు, అబలా – ఇటులా – అంటే వచ్చినట్టు.

"ఈ యుగ్రా – రణ్యమున – రా, వలదు–రా, తగదు – (రా, చనదు?) నీకు గలదు – రాశ వీడి – పో, బాలపో, బాల – పో, బాల – ఓహో బాల – ఒహో బాల!"

సావిత్రి అంత పిరికిదనా, యముడి నమ్మకం! మొత్తానికి సావిత్రి భలే మొండిది! దేవతలు మెచ్చారు సావిత్రి మొండితనానికి!... తన్ను కూడా అంతా మొండివాడనే అంటారు – తన మొండి తనానిక్కూడా దేవతలు మెచ్చుకుంటారేమో!...

"ఓ చెట్టు మీది యమధర్మరాజా! పాట ఆపావేం?"

రాముడు కొమ్మల సందునించి కింద నుంచుని ఉన్న సుబ్బారావును చూశాడు.

"సుబ్బారావు!"

"ఏంరా, రామనాథం!"

"ఇంకా ఎవరూ రాలా?"

"వచ్చారు. వాళ్ళంతా వెనకపడి బొమ్మ జెముడు పళ్ళు కోసుకు తింటున్నారు."

"ఎందుకూ?"

"ఎందుకేమిటి? నోళ్లు నెత్తురు తాగినట్టు ఉండటానికి."

రాముడు కాస్సేపు ఆలోచించాడు.

"చూశావా, చిత్రం?"

"ఏమిటి?"

"నెత్తురు తాగినవాడి నోరు ఎర్రగా ఉండకపోవచ్చు."

"ఎందుచేతనో!"

"మనం పాలు తాగితే నోరంతా తెల్లగా ఉంటుందా? గోంగూర తింటే నల్లగా ఉంటుందా?"

"ఏడిచావులే, కిందికి దిగిరా."

రాముడు లాగు జేబులోనించి గోచీ గుడ్డ తీసి చూసుకుని, తృప్తిపడి, మళ్ళీ జేబులో పెట్టి, మెల్లిగా చెట్టు దిగటం మొదలుపెట్టాడు.

కొద్ది సేపట్లో కాలవ కట్టన ఏడెనిమిది మంది కుర్రాళ్ళు చేరారు. ఒకరి తరవాత ఒకరు చొక్కా లాగులు విడిచేసి గోచీలు పెట్టుకుని ఎగిరి కాలవలో దూకటం

మొదలుపెట్టారు. ఈత రానివాళ్ళు కొంచెం పైకి వెళ్ళి లోతు లేని చోట దిగి నడుము లోతు నీటిలో నుంచుని, ఈత వచ్చినవాళ్ళకంటే ఎక్కువ చప్పుడు చేస్తూ నీరంతా కెలుకులు చేస్తున్నారు.

రాముడు గోచీతో తయారై ఈత వచ్చినవాళ్ళు దిగిన రేవు దగ్గిర నిలబడ్డాడు.

"నీవు కూడా పైకి వెళ్ళి గడ్డపార ఈత ఈదరాదుట్రా?" అన్నాడు సుబ్బారావు.

"ఇక్కడ చాలా లోతా?"

"చాలా! నీకు రెండింతలుంటుంది మడుగు."

"ఏదీ, ఇటు నుంచి అటు చెయ్యి పైకెత్తి, ఈదకుండా నడిచి చూపించు."

"ఓ!" అంటూ సుబ్బారావు ఒక చెయ్యి పైకెత్తి కాలవను ఇటు నించి అటు దాటటం మొదలుపెట్టాడు. మూడో వంతు దూరం వెళ్ళగానే సుబ్బారావు ముక్కు నీటి అడుక్కి పోయింది. సుబ్బారావు ముక్కు మునగగానే రాముడు చేత్తో తన ముక్కు మూసుకున్నాడు. అవతలి ఒడ్డుకు సామీప్యంలో సుబ్బారావు తల మళ్ళీ నీటి పైకి వచ్చింది.

"చూశావా?" అన్నాడు సుబ్బారావు రొప్పుతూ.

"చూశాను" అన్నాడు రాముడు కూడా ముక్కును వదిలిపెట్టి రొప్పుతూ. రొప్పు తగ్గిపోగానే రాముడు కూడా మెల్లిగా కాలవలో దిగటం మొదలుపెట్టాడు.

"వాడు చస్తాడ్రా!" అని ఎవరో కేక పెట్టారు.

"రాముడూ!" "రామనాథం!" "రామాయ్!" అని అందరూ తలా ఒక పెడబొబ్బా పెట్టారు.

రాముడు మోకాలి లోతు నీళ్ళలో ఆగి "ఏమిటోయ్, అట్లా ఉలిక్కి పడతారూ?" అన్నాడు.

"ఎందుకా? చస్తావు!"

"నువ్వు చచ్చావా?"

"నేనెందుకు చస్తానూ? నాకీత వచ్చును!"

"నువు ఈదావా? నీ మాదిరిగా నీళ్ళలో నడిచి నేను మాత్రం కాలవ దాటలేనూ?"

సుబ్బారావు నిర్ఘాంతపోయి రాముడి వంక చూస్తున్నాడు. ఈ లోపల రాముడు గబగబా కాలవలో దిగి పోతున్నాడు. అతని తల మునిగిపోయింది. అతని గుండె దడదడ లాడటం మొదలుపెట్టింది. వెధవ గుండెకు ఎంత భయం! ఉత్త పిరికి గుండె! ఏముంది? ఇట్లాగే ఇంకా నాలుగడుగులు పోతే తనకు కాలవ అందుతుంది. రాముడు నాలుగడుగులు వేశాడు. అందలేదు. అయిదు, ఆరు. ఇంకా అందలేదు. ఇక ఊపిరి ఆగదు! తల పగిలిపోతున్నది. ముక్కు వదిలిపెట్టాలిసిందే. ఇంకొక్క రెండడుగులు! ఒకటి, రెండు!

రాముడి అవస్థ వర్ణనాతీతం! ఇక తన ప్రాణం పోయిందనుకున్నాడు. చేతులూ, కాళ్ళూ వణుకుతున్నై. గిలగిలా కొట్టుకోవాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నై. అధైర్యపడితే లాభం లేదు. ఒక చెయ్యి పైకెత్తాడు. చెయ్యి నీళ్ళ మీద ఎంత ఉందో తెలియలేదు. చేతిని ఊపాడు. గాలిలో ఆడినట్టే ఆడింది. చల్ల గాలి చేతికి తగిలింది. అమ్మయ్య! ఒక్కసారిగా అతని ముక్కుల్లోకీ, నోట్లోకీ మానెడు నీళ్ళు పోయినట్టు పోయినై. ఇంకా పోతున్నై. అతనికి స్మృతి తప్పింది. ఎవరో వచ్చి తను పైకెత్తిన చెయ్యి పట్టుకోవటం కూడా అతనికి తెలియదు.

"ఏమండోయ్! ఇవాళ్ళ మీ వాడికి పెద్ద గండం తప్పిందండీ! మేము వద్దని కేకలు పెడుతున్నా వినిపించుకోకుండా ఈత రానివాడు కాలవలో దిగాడండీ! మేం ఎంత వెతికినా ఎక్కడా కనబడలేదు. అవతల ఎక్కడో తేలి చెయ్యి పైకెత్తాడండీ! అప్పుడు మేం వెళ్ళి వాణ్ణి బయటికిలాగి పొట్టమీద కూచుని నీళ్ళు కక్కించామండీ!" అన్నారు స్నేహితులు రాముణ్ణి ఇంటి దగ్గర దిగవిడుస్తూ.

"గుండంలోనించి సరిగానే నడిచి వచ్చినవాణ్ణి, మోకాటి లోతు నీళ్ళల్లో చచ్చేటంత పని అయిందమ్మా! తమాషా!... ఎటు పోతున్నానో తెలీక కాలవలో ఉత్తర దక్షిణాలుగా నడిచివుంటా. లేకపోతేనా!..." అన్నాడు రాముడు తల్లితో.

ఆవిడ తెరిచిన నోరు తెరిచినట్టుగానే ఉండిపోయింది.

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

స్కూలు ఫైనలు క్లాసులో సైన్సు మేష్టరుగారు ఉత్సాహం కొద్దీ పిల్లకాయలకు అవసరమైన శాస్త్ర చర్చ చేస్తున్నాడు.

"పదార్థముల యొక్క చర్య మహా విచిత్రంగా ఉంటుంది!... రెండు అద్దపు ముక్కలు తీసుకొని అందులో ఒకదానిమీద ఒక నీటిబొట్టువేసి రెండవది మొదటిదానిమీద పెట్టి ఒత్తి, రెంటి మధ్యా అణుమాత్రమైనా గాలి లేని నీటిపొర ఒకటి కలిగించినట్టయితే, ఆ రెండు అద్దపు ముక్కలనూ పగలదీయటానికి అనేక ఏనుగుల బలం కావాలి; కాని ఒకదానిమీద ఒకటి సులభంగా జారి వస్తుంది!....

"చిన్న పిల్లలను కొంచెం పెద్ద పిల్లలు 'వీశెడు దూది ఎక్కువ బరువా? వీశెడు ఇనుము ఎక్కువ బరువా?" అని అడుగుతూంటారు. చిన్న పిల్లలు వీశెడు ఇనుమే ఎక్కువ బరువనుకుంటారు. పెద్ద పిల్లలు రెండూ సమానమనుకుంటారు. నిజం మీలో ఎవరికైనా తెలుసునా?... వీశెడు దూదే ఎక్కువ బరువు. దానిలోని ఇనుములోకంటె 'మాస్' ఎక్కువ ఉంది. అయితే రెండూ సమంగా ఎందుకు తూగుతై? గాలి దూదిని ఎక్కువగా తేలిక చేస్తుంది, ఇనుమునుకంటె! ఎందువల్ల? దూది పరిమాణం ఎక్కువ కనక, మనిషి పరిమాణం

ఏదో ఉపాయం చేత ఉన్నదానికి అనేక రెట్లు చేసి మనిషి బరువు మాత్రం మార్చకుండా ఉంటే, మనిషి గాలిలో తేలిపోతాడు... ఇప్పుడిప్పుడు విమానాల మీద నుంచి పెద్ద పెద్ద గొడుగు గుడ్డలంటివి ఉపయోగించి గాలిలో దిగివస్తున్నారట! ఆ గొడుగు గుడ్డ తెరుచుకొని మనిషి యొక్క పరిమాణం పెద్దది చేస్తుందన్నమాట!..."

రాముడు సైన్సు మేష్టరు చెప్పే విషయాలు ఎంతో శ్రద్ధగా వింటున్నాడు. రెండు అద్దాల మధ్య సన్నని నీటి పొర ఒకటి కల్పించి కేవలం దాని పట్టుమీద అడుగు అద్దపు ముక్కను పట్టుకుని ఆకాశంలో మూడు మైళ్ళ ఎత్తున తను వేళ్ళాడుతున్నట్టూ, క్రమేపీ ఆ నీటి పొర ఇగిరిపోతూండటం చేత తను అంత ఎత్తు నించీ భూమి మీదికి పడటానికి సిద్ధంగా ఉన్నట్టూ, ఇంతలో తన చేతికి ఎవరో పెద్ద గొడుగు గుడ్డ ఇవ్వగా దాని సహాయం వల్ల తను నెమ్మదిగా చిన్న ఈక మాదిరిగా దిగివచ్చినట్టూ! ఆ చివర నాలుగంగుళాలు దిగటానికే నాలుగు నిమిషాలు పట్టినట్టూ! – అతను ఊహించుకొంటున్నాడు.

అనుకున్నదంతా ఆచరణలో పెట్టటం ఎవరితరమూ కాదు; కొంతవరకైనా చేసి చూతామనుకున్నాడు రాముడు.

ఇంటో తన గొడుగు ఒకటుంది. అదికాక, వాళ్ళ నాన్న ఎన్నడో కొని మూల పారేసిన పాత గొడుగు మరొకటుంది. ఆ రెంటి సహాయంతో తన ఇంటి కప్పు మీదినుంచి నేలమీదికి అవతరించుదామనుకున్నాడు రాముడు. ఆ రెండు గొడుగులూ చంకన పెట్టుకుని నిచ్చెన మీదిగా అతను ఇంటి కప్పుకు ఎక్కాడు. రెండు గొడుగులూ తెరిచి చెరొక చేత్తోనూ పట్టుకుని వాటిని గాలికి అటూ ఇటూ ఊపాడు. మొత్తం మీద గొడుగులు గాలిని "పట్టుకో" గలుగుతున్నై. కాని బరువును మోయగలవా?

అతను రెండో ఫారం చదువుతూ వుండగా అతనికి పరీక్షలో తెనిగించటానికి ఒక ఇంగ్లిషు పద్యం ఇచ్చారు. అందులో, ఒక కుర్రవాడు గొడుగు వేసుకుని పెద్ద గాలివానలోకి రాగానే ఆ పిల్లవాణ్ణి వాయుదేవుడు ఎక్కడికో ఎత్తుకు పోతాడు – ఆ గొడుగు సహాయంతో.

తన్ను వాయుదేవుడు ఎక్కడికీ ఎత్తుకు పోనక్కరలేదు. పేడకడిపడ్డట్టు కాకుండా, తను ఉపాయంగా ఈ కప్పు మీదినించి ఆ నేలమీదికి గద్ద వాలినట్టు వాలితే చాలును, ఒక గొడుగు కాదు రెండు గొడుగుల సహాయంతో.

రాముడి గుండెలు "వద్దు, వద్దు; వద్దు వద్దు" అని కొట్టుకుంటూ ఉన్నై. కాని వెధవ గుండెలను లెక్క చేసేదేమిటి? ఊపిరి బిగబట్టి, రెండు గొడుగులూ రెండు చేతుల్లోనూ గట్టిగా పట్టుకుని, ఇంటికప్పు చివరినించి రాముడు గాలిలోకి ఒక్క ఎగురు ఎగిరాడు!

పడటానికి సంసిద్ధుడై ఉంటే అంత దెబ్బతినేవాడు కాడు రాముడు! కాని ఏం జరిగిందంటే, వెధవది, ఒక్క రవ్వ కూడా అనుకున్నట్టు జరగలేదు, ఏం చెయ్యాలి?... ఆ

వెధవ పాతగొడుగు టప్‌మని విరిగి, పై భాగం గాలిలో తేలిపోయి, చేతిలో కర్ర మిగిలింది. రెండోది పుటుక్కున వెనక్కు మణిగింది.

"అటే దెబ్బ తగల్లేదు. ఉత్త బెణుకే! ఎక్కడా ఎముకలు విరగలేదు. వారం రోజులు మంచంలో కళ్ళు మూసుకు పడుకుంటే అదే సరి అవుతుంది" అన్నాడు డాక్టరు.

పాపం, డ్రాయింగు మేష్టరుగారు అకస్మాత్తుగా పోయినాడు.

"మా సావిత్రికి సంబంధం వెతకనురా, రాముడూ! అది నీకు రాసిపెట్టి ఉంది. చేసుకుంటావా" అనేవాడు ఆయన తనతో... తమాషాకు!

అందచందాల విషయం తనకేం తెలుసుగాని, సావిత్రి తన కళ్ళకు బాగానే ఉంటుంది. సావిత్రిని చూస్తే తనకు చాలా సంతోషంగా ఉంటుంది – ఏదో ఇదిగా ఉంటుంది మనస్సులో!

సావిత్రికి పదో ఏడు – పెళ్ళి యీడు. ఇంకా తనకు పదహారేగా! నాలుగు సంవత్సరాల దాకా తనకు పెళ్ళి గొడవ ఉండదు.... అప్పటికి సావిత్రి కాపరానిక్కూడా పోతుంది!... సావిత్రి వంటి పిల్లకు మంచి మొగుళ్ళు దొరుకుతారు – చాలా మంచి మొగుళ్ళు!...

చిత్రంగా, ఆ రాత్రే అతని తల్లిదండ్రులు అతని ఎదట అతని పెళ్ళిని గురించి చాలాసేపు మాటాడారు. అతని నోటిదాకా వచ్చింది, "పోనీ, నేనూ డ్రాయింగు మేష్టరుగారి అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకోనా అమ్మా" అందామని, కాని, ఏం లాభం? పెళ్ళికి బోలెడు గ్రంథం ఉంది; బోలెడు డబ్బు కావాలి. బోలెడంత చాకిరీ, చుట్టాలందర్నీ పిలవటం, పురోహితులనీ భజంత్రీలనీ పిలవటం, అయిదు రోజులూ ఎప్పుడేది చెయ్యాలో అది చేయించటం – ఓ! అది పెద్దవాళ్ళ పని. అందులో తనవంటి చిన్న పిల్లకాయలు, అజ్ఞానులు, కల్పించుకోరాదు. "నాకు ఆ పిల్ల కావాలి!" అంటే సరా, కష్టసుఖాలు తెలియకుండా?

రాముడి ఈ ఆలోచనల్లో ఇమిడి ఉన్న 'ట్రాజెడీ' అందరికీ సులభంగానే అర్థమవుతుంది. అయితే అందులో కొంత నిజం కూడా లేకపోలేదు. ఒక పిల్లకూ పిల్లవాడికీ ముడిపెట్టాలంటే ఎన్ని సందర్భాలు కలిసిరావాలో అతనికేం తెలుస్తుంది? అతనికి సావిత్రికంటె మంచి పిల్ల కనిపించలేదు, పెళ్ళాడడానికి. ఆమాట అతను తల్లిదండ్రులకు చెబితే వాళ్ళు పొట్ట చెక్కలయ్యేటట్టు నవ్వి ఉండేవాళ్ళు. వాళ్ళు అట్లా నవ్వనినాడు మనజాతి పెద్ద సాంఘిక విప్లవానికి సిద్ధంగా ఉన్నదన్నమాటే!

చచ్చిపోయిన డ్రాయింగు మేష్టరుది పురోహితుల వంశం. ఆయన తండ్రి యాచనావృత్తిలో కాలం వెళ్ళబుచ్చాడు. సావిత్రి మాతామహుడు ఇంకా తద్దినాలూ అవీ పెట్టిస్తున్నాడు. మనుష్యమాత్రుడికి తెలిసినంత వరకూ సావిత్రి తల్లిదండ్రులవేపు వాళ్ళకు

ఆస్తిపాస్తులుండటమూ, ఏదో విధమైన యాచన లేకుండా ఉండటమూ లేవు. రాముడు వ్యాపారిపిల్లను చేసుకుంటానంటే ఎంత హాస్యాస్పదంగా ఉండి ఉండేదో, సావిత్రిని చేసుకుంటానన్నా అంత హాస్యాస్పదంగానే ఉండేది.

మరి రాముడి పితామహుడి ప్రపితామహుడు రెండు వేల ఎకరాల భూమి తాంబూలంలో పుచ్చుకున్నాడు, తన అసమాన పాండిత్యానికి బహుమానంగా. రాముడి పితామహుణ్ణి కూడా జమీందారుగారనే పిలిచేవారు.

తరవాత కొద్దికాలానికే రాముడికి పెళ్ళి కుదిరింది. ఏటి అవతల నించి వెంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు పిల్లనిస్తానంటూ వచ్చాడు. రాముడికి మూడు సంచుల కట్నం కురిపించి, తదితర లాంఛనాల కింద మరో రెండు సంచులు ఒలకబోసి, పెళ్ళి ఖర్చులకింద మరి రెండు సంచులు ఖాళీచేసి తన కూతుర్ని, మహలక్ష్మిని రాముడికి కన్యాదానం చేసి, పల్లెటూరిలో అయినప్పటికీ పెళ్ళి మహావైభవంగా చేసి ఆయన తరించిన వాడయినాడు. ఉభయ పక్షాలవారికీ పరిపూర్ణమయిన ఆనందమయింది.

పెళ్ళి అయిన కొద్ది రోజులకే కాలేజీలో ప్రవేశించడానికి రాముడు పట్నం వెళ్ళిపోయినాడు.

ఆ డిసెంబరు శలవులకు అతను అత్తవారి ఊరువెళ్ళి. ఆ మట్టి కొంపల మధ్య, ఆ పశువుల మధ్య, ఆ చొప్పా, కుడితీ, పేడా వగైరాలమధ్య తన మహలక్ష్మిని చూసుకోగానే అతని మనోనేత్రం మొదటిసారి తెరుచుకున్నట్టయింది. తన భార్య సాక్షాత్తూ పశువు కాదేమోకాని, అంతకంటె ఆటే ఎక్కువ స్థితిలో లేదు... సావిత్రి? చూడటానికి కళ్ళేకావాలి కాని, సావిత్రిలో దేవత్వం ఉంది. ఉన్నదని తెలుసుకోటానికి నిదర్శనాలూ, పరీక్షలూ అవసరం లేదు.

ఇంకా సావిత్రికి పెళ్ళి కాలేదనీ, ఒక పింఛను పుచ్చుకున్న తాశీల్దారుగారు (షష్టిపూర్తి కాలేదు) ఆ పిల్లను చేసుకోటానికి కుతూహల పడుతున్నాడనీ, బహుశా త్వరలోనే వివాహం జరగవచ్చుననీ తెలియవచ్చింది.

పట్నం బయలుదేరే రోజు రామనాథం డ్రాయింగు మేష్టరుగారి ఇంటి వేపు వెళ్ళాడు. వాకిలి తలుపు వేసి ఉంది. అతను కొంతదూరం పైకి వెళ్ళి మళ్ళీ అటే వచ్చాడు. వాకిట్లో అదృష్టవశాత్తూ సావిత్రే నుంచుని ఉంది. అతను లోపలికి వెళ్ళేవాడల్లే ఆగాడు. సావిత్రి అతన్ని పలకరించబోయే దానల్లే నోరు తెరిచింది. తీరా ఆమె నోటివెంట మాటా రాలేదు, అతను లోపలికి వెళ్ళాలేదు – సాగిపోయినాడు తన ఇంటివేపు.

అదివరకు బయలుగా ఉన్న చోట ఇప్పుడు పెద్ద గోడ నిర్మించినట్టయింది.

ఒకప్పుడతను డ్రాయింగు మేష్టరుగారింటికి సొంత ఇంటికి పోయినట్టు పోయేవాడు. ఒకప్పుడు సావిత్రి తనతో ఎంతో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడేది. అతనికాళ్లకేదో అడ్డం పడ్డట్టయింది. బహుశా అదే సావిత్రి నోటికీ అడ్డం పడి ఉంటుంది.

అంతలో అతనికి ఎక్కడలేని ఆగ్రహమూ వచ్చింది – ఆ కనపడని గోడమీద, తన కాళ్ళనూ సావిత్రి నోటినీ కట్టేసిన ఆ ప్రతిబంధకమ్మీద. అతను చప్పున ఆగి, చర్రున వెనక్కి తిరిగి, తిరిగి వచ్చి యెకాయెకీని డ్రాయింగు మేష్టరు గారి యింట్లో ప్రవేశించి "సావిత్రీ!" అని పిలిచాడు.

అతని హృదయం తన అసమ్మతిని సూచిస్తూ గిలగిలా కొట్టుకున్నది. కాని, రామనాథం తన పిచ్చి హృదయాన్ని – పిరికి గుండెను లక్ష్యపెట్టదలచుకోలేదు.

సావిత్రి అతను నిలబడ్డ వసారాలోకివచ్చి అతన్ని చూసి నవ్వింది. ఆమె నవ్వు అర్థమై అతనూ నవ్వాడు.

"రా! లోపలికి రాబోయి మానేశావేం?" అన్నది సావిత్రి, అతనికి ఏ విధమైన బాధ కలగటానికి వీలులేని గొంతుతో.

అతను ఆమెను మళ్ళీ అటువంటి ప్రశ్నే వెయ్యక, "నువు పలకరిస్తే వద్దామను కున్నాను" అన్నాడు. ఇద్దరూ మళ్ళీ నవ్వారు.

"నేను మేష్టరుగారు పోయిన తరవాత ఈ ఇంటో అడుగుపెట్టలేదు. ఏదో బంధం తెగిపోయినట్టు భావించుకున్నాను. పొరపాటున ... సంవత్సరం! నిండా ఒక్క సంవత్సరం!" అన్నాడతను, ఒక నులకమంచం వాల్చుకొని కూర్చొని.

"అవును! వారం రోజులయింది మానాన్న ఏడూరి వెళ్ళిపోయి, కిందటి శనివారం!... శలవులకు వచ్చావా?... నీ పెళ్ళి గృహప్రవేశపు ఊరేగింపు చూశాను."

రామనాథాన్ని కొరడాతో కొట్టినట్టయింది.

"నిన్నెవరూ పిలవలేదు కాదూ? నేను మరిచిపోయినాను – పెళ్ళి సంబరంలో!" అన్నాడతను తన్ను తనే గాయం చేసుకుంటూ.

"ఓస్! దీనికేనా?"

"కాదూ?" అన్నాడతను, ఇంకా తన్ను తాను ఏమాత్రమూ క్షమించుకోలేకుండా.

"ఒక్కత్తెనే అయిపోయినాను గాని, పిలవకుండా రాకూడదా?"

"అవును సావిత్రీ!... నీ పెళ్ళి ఎప్పుడో తెలియజేస్తే నేను పట్నం నించి పిలుపు అవసరం లేకుండానే వస్తాను!"

ఆమాట నోరు జారివచ్చిన మరుక్షణం అందులో హాస్యం అతనికి అర్థమై నవ్వాడు. సావిత్రి పరధ్యానంగా ఉండి నవ్వలేదు.

రెండు మూడు నిమిషాలపాటు ఇద్దరూ మౌనంగా కూర్చున్నారు.

"పోయివస్తాను సావిత్రీ, నేను సాయంకాలం బండికి వెళ్ళిపోతున్నాను పట్నం."

అతను లేచాడు. ఆమె కూడా తన పరధ్యానం కట్టిపెట్టి లేచింది. ఇద్దరూ బయటికి వచ్చారు. అతను ముందూ ఆమె వెనకా.

ఆమె వాకిట్లో ఆగింది. అతను వీథిలోకి వెళ్ళి నుంచున్నాడు.

"వస్తాను!" అన్నాడు రామనాథం. "సావిత్రీ" అనటానికి అతని కెందుకో నోరురాలేదు. "ఇక ఈ మనిషిని నేను చూడను!" అన్న నమ్మకం ఒకటి అతని అంతరాత్మకు కలిగిపోయింది.

సావిత్రి ఏదో అనటానికి నోరు తెరిచింది. ఆమె నోటివెంట ఏమీ రాలేదు. రామనాథం ఒక అడుగు ఆమెవేపు వేసి ఆమెచెయ్యి అయినా చివరిసారి పట్టుకుందా మనుకున్నాడు. అతనికి కాలు కదలలేదు.

బరువెక్కిన హృదయంతో అతను ఇంటివేపు సాగిపోయినాడు.

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

మహలక్ష్మి కాపరానికి వచ్చి రెండు నెలలు కాలేదింకా. ఆ పిల్ల తత్వం రామనాథానికి ఒక్క రవ్వయినా బోధ పడలేదు. కొన్నాళ్ళపాటు, తన భార్య బహు నిబ్బరమయిన మనిషి అనీ, అపేక్ష అంతఃకరణలు పైకి కనబడనివ్వని మనిషి అనీ అతడు తన భార్యను సమర్థించుకొన్నాడు. తనకూ ఆమెకూ మనస్సులు కలిసిన కొద్దీ అవన్నీ వాటంతట అవే బయటపడతవని కూడా విశ్వసించాడు. కాని, రోజులు గడిచిన కొద్దీ ఆమెలో అపేక్ష అంతఃకరణలు అసలు లేవనే అనుమానం అతన్ని బాధించసాగింది.

ఆమె పశుతుల్య కావచ్చును. ఒక్క మాటతో, ఒక్కచూపుతో భావ ప్రకటన, ప్రేమ ప్రకటన చెయ్యటం ఆమెకు చాతకాకపోవచ్చును – పల్లెటూరి పెంపకం కనక ! కాని, కేవలమూ శరీరాలకే సంబంధించిన దాంపత్య సుఖం అనుభవించటానికి పశుత్వంతో సంబంధం ఏమిటి? పశువులు సుఖించగలగటం లేదూ? తన భార్యకు అదైనా ఎందుకు చాతకాదో!

తనకు మొగుడితో ఎటువంటి అవసరమూ లేనట్టూ, అతనే పాపాత్ముడై తన్ను కోరుతున్నట్టూ, అతని పాపాన అతనే పోతాడన్న ఉద్దేశంతో తను తన శరీరం అతని వశం చేస్తున్నట్టూ కనపడేది మహలక్ష్మి. కొత్తగా కాపరానికి వచ్చిన భార్యతో సుఖపడటానికి అతను ఘోరమయిన పాపం చెయ్యవలసినట్టుగా ఉండటం అతను భరించలేక పోయినాడు.

ఆమెకు తనతో ఎటువంటి నిమిత్తమూ లేదా? తను వంద సంవత్సరాలు

కనిపించకపోయినా మహలక్ష్మి జీవితానికి ఎటువంటి కొరవా ఉండదా? ఆరోజుకారోజు గడుస్తున్నకొద్దీ ఉండదనే అతనికి తోచసాగింది. అతని ఆట కట్టుబడిపోయింది. ముందెత్తు ఏమిటో అతనికి తోచలేదు. ఈ విధంగానే బతికివున్న నాలుగు రోజులూ వెళ్ళబుచ్చటం తప్ప!

తనలో ఏదో ఒక రకమైన ఆవేశం ఉందని రుజువు చెయ్యటానికి మహలక్ష్మి తనతో ఒక్కసారి గట్టిగా పోట్లాడరాదూ! – ఇట్లా మంచుకుండ మాదిరిగా ఉండకపోతే!

మహలక్ష్మికి మనుష్యుల యొక్క మంచితనంలో ఏమీ నమ్మకం ఉన్నట్టు కనబడలేదు. ప్రతి మనిషీ అసూయ, క్రోధం, అనృతం మొదలైనవాటితో నిండి ఉన్నట్టుగా ఆమె భావించేది.

ఒకసారి అతను ఆమెతో ఏదో చెబితే మహలక్ష్మి నమ్మలేదు. ఆమె అనుమానానికి అతను ఆశ్చర్యపోయి "అయితే ఇంత స్వల్ప విషయానికి నీతో అబద్ధమాడుతానా?" అన్నాడు. "ఓ యబ్బో! మీరేం హరిశ్చంద్ర మహారాజులా?" అని ఆమె తిరిగి అడిగింది.

తన అత్త మామలు బాంధవ్యం చేత తనకు శత్రువులని ఆమె నమ్మకం. ఆమె ఆ మాట స్పష్టంగా బయటికే అనేది. తన అత్తగారికి తన్ను కోరంటికం పెట్టటానికి మార్గాలు అన్వేషించటం తప్ప వేరే పని ఏమీ లేదని! రామనాథం తల్లి అమాయకురాలు. ఆమె మొదట్లో, తన మాటల్లోనించి కోడలు లేని గూఢార్థాలు లాగుతుంటే, గుడ్లు పెట్టుకు చూసి, కోడల్ని బొత్తిగా ఏమీ అనకపోతే బాగుండదని "సరేలే! ఇహ సరే!" అని గట్టిగా మందలించి తన పని తను చూసుకునేది. రామనాథం తల్లిని చూసి జాలి పడేవాడు.

రాళ్ళవంటివి అరుగుతై. నలుగురూ ఒకటి చుట్టూ చేరి "పిచ్చి, పిచ్చి" అంటే నిజంగా మతి పోతుంది. కొంత కాలానికి రామనాథం తల్లిలో పరివర్తన వచ్చింది. కోడలు సన్నగా ఒకటి అంటే ఆవిడ పది అనటం మొదలుపెట్టింది. పెళ్ళాం ఆడించినట్టు ఆడుతున్నాడనే నెపం మీద రామనాథం కూడా తిట్లు తినటం మొదలుపెట్టాడు.

కాపరానికి వచ్చిన మూడో నెలలో మహలక్ష్మి మంచం ఎక్కింది. వారాలూ, నెలలూ గడిచినై. ఒకరి తరువాత ఒకరు ఆరుగురు వైద్యులు మారారు. ఆమె జాడ్యం ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. మందులకూ లొంగలేదు. ఆమె మంచంలో ఎండి వరుగైపోయింది. ఎవరో మనిషి పక్కన ఉండి చాకిరీ చెయ్యాలి. అత్తగారు ఆ పని చెయ్యటానికి సమ్మతించలేదు. నిజానికి మహలక్ష్మి ఆమెకు అవకాశం కూడా ఇవ్వలేదు; ఒకసారి అత్తగారు మందు నోట్లో పొయ్యబోతే "విషం కలిపావా?" అని అడిగింది!

రామనాథం అత్తవారింటికి ఉత్తరం రాశాడు. మహలక్ష్మి మంచానపడ్డది కనక ఎవరైనా వచ్చి ఆమెకు ఉపచారం చెయ్యవలసిందని. ఆ ఉత్తరానికి జవాబుగా మహలక్ష్మి

తల్లి సౌభాగ్యమ్మగారు వచ్చింది. పిల్లల కోడలల్లే, ముగ్గురు మనమలనూ ఇద్దరు మనమరాళ్ళనూ వెంట వేసుకొని.

సౌభాగ్యమ్మగారు ఇంట్లో అడుగు పెట్టగానే రామనాథం ఇల్లంతా తారుమారయింది. రామనాథానికి తెలియకుండా అతను కుదిర్చిన డాక్టర్లను ఆవిడ మార్చటమూ, అసలు వైద్యమే మార్చటమూ మొదలైన పనులు చెయ్యసాగింది. ఒకరిద్దరు డాక్టర్లు అతని మీద ఎరిగిపడ్డారు కూడానూ! ఆవిడ ఈ విధంగా తన పరపతి పాడుచేస్తుంటే, ఆవిడకు మూడో తరంవాళ్ళు అతని చరాస్తికి ఊహించరాని ప్రమాదాలు తెచ్చిపెట్టుమన్నారు. రామనాథానికి రెండు వారాల్లో ఎవరి ఇంటోనో తను ఉచితంగా ఉంటున్నట్టుగా ఉండసాగింది!

ఒకనాడు సౌభాగ్యమ్మగారు అల్లుణ్ణి పిలిచి "చూడు నాయనా, నేను నిన్న సోది అడిగాను. అమ్మాయి జబ్బును గురించి అడిగితే వెంకటేశ్వరస్వామి వచ్చాడు. వచ్చి, తనకు ముడుపు కట్టుకుని, ఏడు ఊర్లు జోగి ఎత్తి, తన కొండకు వెళ్ళి పిల్లనూ, నిన్నూ తలనీలాలు ఇమ్మన్నాడు" అన్నది.

"అంటే?"

"అంటే ఏముంది నాయనా! నువ్వు స్వామికి దణ్ణం పెట్టుకుని, దీపారాధన చేసుకుని ముడుపు కట్టుకోవాలి."

"వీలు పడదు."

"అయ్యో, పాపం! నువ్వు పసివాడివి. నీకు తెలీదు. ముడుపు కట్టుకోవాలి."

"అవును. మీరామాట అన్నారు. నేను కట్టుకోనన్నాను."

"ఎందుచేతా?"

"కట్టుకోవటం ఎందుకూ?"

"వెంకటేశ్వరస్వామి చెబితే తప్పుతుందా?"

"వెంకటేశ్వర స్వామి ఎక్కడ చెప్పాడు? సోది మనిషి చెప్పింది!... నేను చెబుతున్నాను, అక్కర్లేదని!"

"దాని రోగం నయం కావటం ఎట్లా?"

"మందులిస్తే నయమవుతుంది."

"కాకపోయెగా?"

"వేరే మందులివ్వాలన్నమాట!"

"నువ్వట్లా చెబితే నేనేం చెప్పను?... కన్న కడుపు నీదా, నాదా?"

రామనాథం అత్తగారి వంక తీక్షణంగా చూశాడు. ఆమెకు అల్లుడి రెండు కళ్ళలోనూ మూడో కన్ను జాడలు కనిపించినై.

అతనితో తనకేమిటని, సౌభాగ్యమ్మగారు వియ్యంకుడితో చెప్పి స్వామికి ముడుపు కట్టించింది. తరవాత వారం రోజుల్లో మహలక్ష్మి కాస్త పక్కలో లేచి కూర్చోటం మొదలుపెట్టింది.

"అహా! ఏడుకొండలవాడి మహిమ!" అన్నారు ఇంటిల్లిపాది.

ఈ మాట వినగానే రామనాథం పాలిపోయినాడు.

"వెంకటేశ్వరస్వామి దేవుడైతే కావచ్చు. నేను మొక్కు చెల్లించబోవటం లేదు" అన్నాడతను.

ఈ మాట అతను అన్న అయిదు నిమిషాలకే మహలక్ష్మి ఒళ్ళు తెలియని జ్వరమూ, వణుకూ, మనిషి మంచంలో ఎగిరి ఎగిరి పడటం మొదలైనవి జరిగినై. అందరూ లబలబ లాడారు. భార్యను చూస్తున్న రామనాథం మొహం మరింత పాలిపోయింది. అతని గుండె తన అసమ్మతిని చాలా గట్టిగా తెలియజేసింది. అతను పళ్ళు బిగబట్టి "నా మీద కోపం దాని మీద తీర్చుకుంటాడా? తుచ్ఛుడు!... నేను మొక్కు చెల్లించను" అన్నాడు.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

"రాబొయ్యే ఫిలిం ట్రెయిలర్ వేస్తున్నాడు. అసలు ఫిలిం ఇంకా ప్రారంభం కాలేదు. త్వరగా వెళ్ళండి" అన్నాడు బుకింగ్ ఆఫీసు గుమాస్తా.

రామనాథం హాలులోకి వెళ్ళాడు. లోపల కటిక చీకటిగా ఉన్నట్టుంది అతని కళ్ళకు, అప్పుడే వెలుగులో నుంచి రావటంవల్ల. హాలంతా కిటకిటలాడుతున్నది. అతను కుర్చీల మధ్యగా, మనుష్యుల మధ్యగా దారి చేసుకుంటూ, ఖాళీ కుర్చీ ఎక్కడ కనబడుతుందా అని చూసుకుంటూ నడవసాగాడు. కొంత దూరం వెళ్ళిన తరువాత ఎవరో పెద్దమనిషి పొగరుగా "ఉండు అట్లా!" అంటూ అతన్ని అటకాయించాడు. ఆయన అడ్డం పెట్టిన కాలు రామనాథం చూడలేదు. ఆ కాలు తగిలి అతను ముందుకు తూలాడు. పడకుండా ఉండటానికి అతను తన చెయ్యి అవతలి కుర్చీలో కూర్చున్న మనిషి భుజం మీద వేశాడు. మరుక్షణం చెయ్యి తీసి నిటారుగా నుంచున్నాడు రామనాథం. కాని అపచారం జరిగిపోయింది. ఈ పెద్దమనిషి పక్కన కూర్చున్నదెవరో ఆడమనిషి! తనకు కాలు అడ్డం పెట్టిన పెద్దమనిషి తాలూకేనేమో! అందుకనే ఆయన అతన్ని అట్లా గదమాయించాడు. ఆడవాళ్ళను తెచ్చి మగవాళ్ళలో కూర్చోపెట్టటమెందుకు! ఇంత గలభా ఎందుకు?

ఈ లోపల ఆ పెద్దమనిషి రామనాథం చేసి దిద్దుకున్న తప్పు గమనించి "ఎవడ్రా నువు? బుద్ధి లేదూ?" అంటూ లేస్తున్నాడు. వెనకనించి "ఊరుకోండి, పోనివ్వండి!" అని అనునయింపులూ, "కూర్చో! కూర్చో!" అని గదమాయింపులూ వినిపించినై. రామనాథం

ఆ పెద్దమనిషి చెయ్యి పట్టుకొని బలవంతాన కుర్చీలో కూర్చోపెట్టి తను ముందుకు వెళ్ళాడు. అది మాటలకు సమయం కాదు.

ఈపాటికి అతని కళ్ళు చీకటికి అలవాటు పడినై. ఆ ఆడమనిషి పక్క కుర్చీ ఖాళీగానే ఉంది. హాలు కిటకిటలాడుతున్నా, ఆడదాన్ని గౌరవించి పక్క కుర్చీ ఖాళీగా ఉంచారు. తనకు మరి తప్పదు. అతను ఆమె పక్కన చతికిల బడ్డాడు.

"నువ్వా?" అంది ఆమె ఆశ్చర్యంతో.

"సావిత్రీ!" అన్నాడు రామనాథం. అతని వళ్ళు జల్లుమన్నది. లైట్లు వెలిగినై.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

సావిత్రిని ఇంతకాలానికి చూసిన ఆశ్చర్యంతో రామనాథం ఆమె పక్కన ఉన్న పెద్దమనిషిని పూర్తిగా మరిచిపోయినాడు. తను ఆమెతో మాట్లాడటం ఇంకా వంద మంది చూస్తున్నారన్న విషయం కూడా అతన్ని బాధించలేదు!

"ఎక్కడుంటున్నావు? మీ అత్తవారేవూరు?" అన్నాడతను.

"ఇప్పుడు ఇక్కడే ఉంటున్నాను – మా వాళ్ళింట్లో. మా అమ్మకు కొంచెం సుస్తీ చేసి; ఇప్పుడు నయంగా ఉంది." మిగతాది సావిత్రి ఒక చిన్న యాక్షనుతో పూర్తి చేసింది, తల ఆ పెద్దమనిషి వంక విసిరి. రామనాథం ఆశ్చర్యంతో ఆయనకేసి చూశాడు. ఆ పెద్దమనిషి సంగతి చెప్పనే అక్కర్లేదు. ఆయన మొదటినించీ అతనివేపే చూస్తున్నాడు – తను ఈ సంభాషణలో కల్పించుకుంటే సమంజసంగా ఉంటుందా, ఉండదా అని అనుమానిస్తూ.

ఆయన ఆమె భర్త అయిన రిటైర్డు తహసీల్దారుగారని రామనాథానికి ఒక నిమిషం దాకా తట్టలేదు.

"ఓ!" అన్నాడతను అర్థమైనట్టు.

సావిత్రికి ఈ మొగుడేమిటి? అతనికి మొదట నవ్వొచ్చింది. తరవాత తట్టింది. సావిత్రికి ఆ మొగుడు హాస్యకారణం కాకపోవచ్చునని. ఈ పెళ్ళేమిటి? – పగకొద్దీ చేసినట్టు! అసురబుద్ధీ! అదీ కారణం, ఈ ప్రపంచం ఇట్లా తలకిందుగా వెళుతూండటానికి కారణం!

పైకి బాగానే ఉంది సావిత్రి పని. ఏదో అందమైన చీర కట్టింది. బోలెడు నగలు పెట్టుకుంది. చక్కగా బంగారపు బొమ్మల్లే ఉంది. అదృష్టవంతురాలేనేమో!

తిరిగి లైట్లు ఆరిపోగానే సావిత్రి తనచేతిని చల్లగా అతని చేతిలో పెట్టింది! దాంతో కొంపలు అంటుకున్నై!

నీరసంగా ఉన్న అతని జీవితంలోకి సారం వచ్చినట్టయింది. కటిక చీకటిలో మతాబా వెలిగించినట్టయింది. అతని ప్రతి నరంలోకి ఎక్కడినించో జీవశక్తి వచ్చి ప్రవహించటం మొదలుపెట్టింది. ఆ చేతిని అతను చాలాసేపు పట్టుకున్నాడు!...

మర్నాడు పోస్టులో అతనికి సావిత్రి దగ్గిర్నించి ఉత్తరం వచ్చింది.

"నా ప్రాణ దాతకు – నిన్న నిన్ను చూడగానే నాకు ప్రాణం లేచి వచ్చినట్టయింది. కొంతకాలంనించీ నేను ఒక విధమైన మత్తులో ఉన్నానని నాకిప్పుడు అర్థమవుతున్నది."

"ఇది తప్పు, నేనీపని చెయ్యగూడదు' అని నాకు నేను ఎంతో నచ్చజెపుకో జూచాను. లాభం లేకపోయింది. నేను నిన్ను విడిచి ఉండలేను. నువు నాకు కావాలి. నాలో ప్రతి నలుసూ నీ కోసం తహతహలాడుతున్నది. ఇవాళ సాయంకాలం అయిదు గంటలకు రా! తప్పకుండా రావాలి!"

ఇక ప్రపంచం ఎట్లా పోతే ఏం? ఎవరు ఏమయితే ఏం? ఇదంతా మాయ. సావిత్రి ఒక్కతే చైతన్యం గల జీవి. ఈ ఇతర పదార్థంలోనూ, జీవం ఉన్నట్టు కనిపిస్తుందే కాని, నిజంగా లేదు!...

అతను దీపాలు పెట్టేవేళ ఇంటికి తిరిగివచ్చాడు. అతని శరీరం దేవతాస్పర్శ చేత పవిత్రమైనట్టుగా ఉంది. అతని కళ్ళు మెరుస్తున్నై. అతని మొహం కళకళ లాడుతున్నది. అతను మారిపోయినాడు.

"కాస్త ఒప్పుకుందూ, నాయనా! పిల్లది బాధతో అల్లాడిపోతున్నది!" అన్నది అత్తగారు అతన్ని సావిట్లో పట్టుకుని.

"వెంకటేశ్వరస్వామికి నువ్వు కూడా ముడుపు కట్టి, అపరాధం అను!"

"అట్లాగే చేతాం లెండి!" అంటూ తన గదిలోకి వెళ్ళాడు.

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

రాత్రి పదకొండు గంటలయింది. రామనాథం పక్క మీద దేరామేకల్లే కూర్చుని మొహం చిట్లిస్తున్నాడు, అతనికి నిద్ర రావటంలేదు.

ఏదో పొరబాటు జరిగింది. లేకపోతే అతను, మర్నాడు వెంకటేశ్వరస్వామికి ముడుపుకట్టి అపరాధం అనటానికి ఎట్లా అంగీకరించాడు? అతని పట్టు ఏమైంది!....

సావిత్రి తనలో కలిగించిన మార్పు సొంతంగా మంచిదేనా? తను ఇప్పుడు ఈత రాకుండా కాలవల్లో దిగగలడా? గొడుగులు పట్టుకుని ఇంటిమీద నుంచి దూకగలడా? అటువంటి చిలిపి పనులు చెయ్యాలని కాదు. తనలో ఇప్పుడా సాహసం ఉందా? తనకు ప్రాణం కొంచెం రుచి కాలేదా? సావిత్రి కోసం!

ఇంతకాలమూ తనలో ఒక గొప్ప శక్తి ఉంటూ వచ్చింది... దానితో అతను సాధించినది ఏమీలేదు. అయినా ఇప్పుడది నశించిపోతుందని అతనికి భయంగా ఉంది. ఉన్న శక్తిని వినియోగించకపోవటం తన పొరపాటు. ఇప్పుడు దాన్ని నశించనివ్వటం మరొక పొరపాటు! ఏం చెయ్యాలి తను?

కావాలంటే ఈ క్షణం నించి తను సావిత్రిని చూడకుండా ఉండగలడా? ఎందుకు చూడకుండా ఉండాలనేది అనవసరం! పట్టుదల కోసం!... ఇతర కారణాలు లక్ష కలగవచ్చును. తన్ను రానివ్వటంవల్ల సావిత్రికి ఏ క్షణమయినా హాని కలగవచ్చును. సావిత్రి రేపో ఎల్లుండో చచ్చిపోవచ్చును. తను ఆ దెబ్బకు కుంగిపోవలసిందేనా? నూరు నోములు ఒక్క రంకుతో పోయినవన్నట్టు, ఒక్క సారి సావిత్రి దగ్గిరికి వెళ్ళినందుకే తన శక్తి అంత క్షీణించిపోతే ఇంకొక నెల రోజుల్లో తన సంగతి ఏమవుతుందీ?... ఇప్పటికింకా మించిపోలేదేమో! తాను త్వరగా మేలుకుని కర్తవ్యం ఆలోచించాలి.

ఆ రాత్రి అతను నిద్రపోలేదు.

మర్నాడు సాయంకాలం అతను వెళ్ళేటప్పటికి సావిత్రి అతని కోసం నిరీక్షిస్తున్నది. అతని మొహం చూడగానే ఆమె గ్రహించింది, ఏదో జరిగిందని.

"ఏమయింది?..."

"పొరపాటు జరిగింది, సావిత్రీ!"

"ఏం?"

"నాకు భయంగా ఉంది!"

"ఎందుకూ?"

"కొంతకాలం ఇట్లా జరిగితే నేను నిన్ను కావాలన్నా చూడకుండా వుండలేనేమో అని!"

ఆడదయినా ఆ ముక్క అర్థం చేసుకున్నది సావిత్రి.

"నాలో ఏదో నశించిపోతున్నదని భయం! స్వార్థం! నాకు తెలుసును! కాని, ఏది స్వార్థం కాదు? నేను నిన్ను కోరటం స్వార్థం కాదూ?"

"నా హృదయం చాలా దుర్బలమయినది, సావిత్రీ! అది నాతో ఎన్నడూ కలిసి రాలేదు. నేనేది చెయ్యబోయినా అది అడ్డపుల్ల వేస్తూనే వుంటుంది. చివరకు దాన్ని ప్రతిఘటించటమే ఒక నియమంగా పెట్టుకున్నాను.... ఎందుకూ? ఇప్పుడు నా హృదయం నన్నెంత నిర్బంధ పెడుతున్నదీ? – నిన్ను నా చేతుల్లోకి తీసుకుని గట్టిగా కౌగలించుకోమని, నీ లేత బుగ్గలు కందేటట్టు ముద్దు పెట్టుకోమని!" అతను మొహానికి చేతులు ఒత్తుకుని కొద్దిగా వణికాడు.

ఆ క్షణంలో సావిత్రి అతన్ని సమీపించి, తన చెయ్యి మెల్లిగా అతని భుజం మీద వేస్తే ఏమయివుండునో!... సావిత్రి కూర్చున్న చోటినించి కదలలేదు.

ఇద్దరూ అయిదు నిమిషాలపాటు మౌనంగా కూర్చున్నారు.

"నా శరీరాత్మలు నీ చేతుల్లో పెట్టటం వల్ల నాకు పొయ్యేదేదీ కనిపించదు, ఎంత ఆలోచించినా! మగవాడికీ ఆడదానికీ అదొక భేదమేమో!" అంది సావిత్రి.

మొహానికి చేతులు అడ్డం తీసి, ఆమె వంక చాలాసేపు చూసి రామనాథం "నేను నిన్ను ప్రేమించటంలో నాకు నా భార్య మీద కల అసహ్యమూ, నీ భర్తమీద కోపమూ - ఈ రెండూ కూడా పని చేస్తున్నై. అట్లా కాకుండా నా హృదయాన్ని నేను జయించగలిగిన తర్వాత మనిద్దరం కలిసివుందాం! ఏం సావిత్రీ!"

"అట్లాగే!"

"అందాక ఒకళ్ళనొకళ్ళు చూసుకోనైనా వద్దు!"

"వద్దు!"

"నీకీ ఏర్పాటు కష్టంగా వుండదు కదా!"

"ఉంటుంది!" సావిత్రి నవ్వింది. "నేను కష్టాలకు అలవాటు పడ్డ ప్రాణాన్నే!"

రామనాథం "వస్తాను!" అని లేచాడు. అతని హృదయం తీవ్రమయిన తన తుదిప్రయత్నం ప్రారంభించింది. రామనాథం దానికి లొంగదలచుకోలేదు.

ఎటు పోతున్నాడో, ఏం చేస్తున్నాడో అతనికి తెలియదు. దీపాలుపెట్టే వేళకు ఇల్లు చేరుకున్నాడు. ఎవరితోనూ మాట్లాడకుండా అతను తన గదిలోకి వెళ్ళి పడుకున్నాడు.

అతనికి శరీరంలో అస్వస్థతగా వున్నట్టు తోచింది. శరీరం వేడిగాలేదు. నాడిమాత్రం విపరీతంగా కొట్టుకుంటున్నది. మతి చెడ్డవాళ్ళకు మల్లే ఆలోచన ఒక్కక్షణం ఒక్కచోట వుండక సంచారం చేస్తున్నది. చెవులో ఎవరో గుసగుస లాడుతున్నట్లున్నది.

"చాలా క్రూరం!... అయినా, పాపం, సావిత్రి ఏం పాపం చేసింది?... స్వార్థం! స్వార్థం! అపరాధం!... వెంకటేశ్వరస్వామికి మీదుకట్టు!.... సెత్తి ఆడిస్తాడు!... సావిత్రి మొహం చూడకు!... అమృతం విషమయింది, ఖర్మం చాలకపోతే! పాపం, సావిత్రిని మొహమ్మీద కొట్టినట్టు -"

రామనాథం మూలిగి, పక్కమీద పొర్లాడు. కాని, ఒక్కక్షణం కదలకుండా పడుకోగానే కలవరింతా, మగతా, చెవుల్లో సంభాషణా!

"నీకే వుందనుకున్నావు, మొండితనం!... సావిత్రి నీ తలతన్నింది!... చూడు ఎంత సులభంగా నీ మొహం చూడకుండా వుండటానికి ఒప్పుకుందో! ఆ మనిషి నీ కోసం పుట్టిందని తెలియటంలేదూ? ఇట్లాగా ఆ మాట రుజువు చెయ్యటం?...

అతని తల్లివచ్చి కొడుకును భోజనానికి లేపింది. అతను పలకలేదు. తట్టిలేపినా పలకలేదు. శరీరం వేడిగాలేదు. ఊపిరి బలవంతంగా పీలుస్తూ విడుస్తున్నాడు. ఏమిటా ఈ అవస్థ అని ఆవిడ ఆశ్చర్యపడుతుండగా అతను కలవరించాడు.

"సావిత్రి పిరికిదనా?.. భలే మొండిది!... నా అభిప్రాయం ఎంత బాగా అర్థం చేసుకుంది!... నా ప్రాణం!"

అతని గొణుగుడు ఆమెకు ఒక్క రవ్వయినా అర్థం కాలేదు. ఆమె వియ్యపురాలిని పిలిచింది. ఆవిడ వచ్చి పరిస్థితులు చూసి వెంటనే వెంకటేశ్వర స్వామికి ముడుపుకట్టించి అపరాధం చెప్పించింది.

నాలుగు రోజులైన తరవాత సావిత్రికి తెలిసింది, రామనాథం యొక్క అర్థంలేని జబ్బు సంగతి. ఆమె వెంటనే రామనాథాన్ని చూడటానికి ప్రయాణమయింది.

ఆమెను చూసి రామనాథం అత్తగారూ, తల్లీ ఆశ్చర్యపోయినారు. ఆమె నేరుగా రోగివున్న చోటికి వెళ్ళింది. రామనాథం పక్కమీద వెల్లకిల్లా పడుకుని కప్పువంక అర్థం లేకుండా చూస్తున్నాడు.

సావిత్రి అతని వంటిమీద చెయ్యివేసి "ఇటు చూడు!" అంది.

"అపరాధం!" అన్నాడతను ఇంటికప్పుతో.

"నేను సావిత్రిని. నా వంక చూడు, రామనాథం!"

"చచ్చిపోయింది! హత్య చేశాను! వెంకటేశ్వరస్వామి చేయించాడు!"

"ఇదుగో, చూడమ్మాయి! మా అల్లుడు సావిత్రి అని కలవరిస్తాడు, నిన్నేనా?" అన్నది సౌభాగ్యమ్మగారు వెనకనించి.

"కావచ్చును!"

"ఎందుకల్లా?" అన్నది సౌభాగ్యమ్మగారు మంచి లాయరు ప్రశ్న వేసిన దాని మాదిరిగా.

సావిత్రికి ఏం చెప్పాలో తెలియలేదు.

"మా యిద్దరిదీ ఒకటే ప్రాణం!" అన్నది సావిత్రి తెగించి.

"అట్లాగా? అయితే అతని ప్రాణం మీదికి వచ్చింది. ఏం చేస్తావో చెయ్యి!" అన్నది రామనాథం అత్తగారు.

"ఛీ! అవతలికి పో నువ్వు!... పో!" అని రామనాథం ఇల్లు ఎగిరిపొయ్యేట్టు అరిచాడు. సౌభాగ్యమ్మగారు దడుసుకొని పారిపోయింది.

"నాకు వళ్ళు తెలిసేవుంది, సావిత్రీ! మధ్య మధ్య మెదడు దాని యిష్టం వచ్చినట్టు పోతుంది. అర్థంలేని మాటలు అనబుద్ధి అవుతుంది –"

"కాకూడదు!" అంది సావిత్రి.

"లాభంలేదు, సావిత్రీ! ఇట్లా అయితే నాకు పిచ్చి ఎత్తిపోతుంది!.... నేను నిన్ను విడిచి ఉండలేను!" అతను ఆమెవేపు చెయ్యి చాచాడు. ఆమె అనుమానిస్తూ చెయ్యి అందించింది. అతను ఆమెను ఏనుగబలంతో లాగి ఆమె మొహం తన చేతులతో పట్టుకుని ఆమెకు ఊపిరి సలపకుండా ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

"ఉండండి! మీరట్లా ఇంద్రియనిగ్రహం పోగొట్టుకోవటం బాగాలేదు. మీరు ప్రయత్నం చెయ్యటం లేదు, నన్ను మరిచిపోవాలని. ఇట్లా అయితే –"

రామనాథం ఒక బలమైన ముద్దుతో ఆమె మాటల ప్రవాహం ఆపేశాడు. ఎవరైనా వస్తారని కూడా అతనికి భయంలేదు. ఏమి చెయ్యాలో ఆమెకు తోచలేదు. ఈ ప్రవాహంలో పడి తను కూడా కొట్టుకునిపోవాలా? అదెంతసేపు పని? అతని ముద్దులు ఆమె రక్తాన్ని ఉడికించటంలేదా? ఆమెకింతకన్న స్వర్గం ఏముంది? అతనికో?...

అతని పట్టు మెల్లిగా విడిపించుకుని ఆమె "ఇంటికిపోవాలి!" అన్నది.

"అప్పుడే పోతావా? నా జబ్బు ఎంత నయమయిదో చూశావా?"

"మళ్ళీ సాయంకాలం వచ్చి చాలాసేపు కూర్చుంటాను!"

"ఈ గ్రహాలన్నీ – ఇక్కడ కాదు. నేను మీ యింటికి వస్తాను. ఏం, సావిత్రీ?"

సావిత్రి ముక్కుమీద వేలుపెట్టుకుంది. అతను లెక్కచెయ్యలేదు.

"నేను రాలేననా? రాగలను!"

"నేను వస్తాను కాదూ? వస్తానని రానా?"

"అయిదు గంటలకు రా! రాకపోతే నేను ఇంతదూరమూ నడిచి వస్తాను సుమా!"

"అట్లాగే!" ఆమె ధైర్యం చేసి, అతన్ని సమీపించి, వంగి, అతని కళ్ళు రెండూ ముద్దుపెట్టుకుని, ఇవతల పడ్డది. ఏం చెయ్యాలో ఆమె అప్పుడే తీర్మానించుకుంది.

ఆ సాయంకాలం ఆరింటికి ఒక నీరసంగా ఉన్న వ్యక్తి ఆకారం బలవంతాన నడుస్తూ వచ్చి సావిత్రి పుట్టింటివారి ఇంటి అరుగుమీద చతికిలబడ్డది.

ఆ ఇల్లు తాళం పెట్టి ఉంది!

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

ఆరు నెలలు గడిచినై. రామనాథం తన గుడ్డిభార్యతో వేరే కాపరం ఉంటున్నాడు. ఈ ఆరునెలల్లోనూ చాలా గ్రంథం జరిగింది.

మహలక్ష్మి జబ్బు కాస్త నయమై ఆమె లేచి అటూ ఇటూ తిరుగుతుండగా ఆమెకు మశూచికం పోసి రెండు కళ్ళూ పువ్వేసిపోయినై.

ఈలోపల రామనాథంలో పెద్ద పరివర్తన కలిగింది. భగవంతుడు తనకు ప్రసాదించిన మొండితనాన్ని ఉపయోగించటానికి అతను ఒక మార్గం కనిపెట్టాడు.

మంచి అలవాట్లు అభ్యసించినట్టు సద్గుణాలు మాత్రం ఎందుకు అభ్యసించరాదూ? తన భార్య ఎటువంటిదైనాసరే, ఒక కుక్కను, ఒక పిల్లిని దయతో చూచినట్టు, దయతో, ప్రేమతో మహలక్ష్మిని చూడటం అసంభవమా తనకు? ఎంత కష్టమైనాసరే ప్రయత్నం చేసేటందుకు తనకు పట్టుదల ఉంది – అసంభవం కాకపోతేసరి! లేదా, తనలో అంత మొండితనం లేదని రుజువైనా కావాలి!...

అతను ప్రయత్నం చేసి తన భార్యమీద ప్రేమా, జాలీ, దయా, తెచ్చిపెట్టుకున్నాడు. ఇటువంటి పని చేసినవాడు ప్రపంచంమీద మరొకడున్నాడని చెప్పలేం! మొదట్లో ఈ పని అతనికి చాలా కృత్రిమంగా, హాస్యాస్పదంగా తోచింది. కాని తను పట్టు విడువలేదు. కావాలనేటప్పటికి అతనికి ఎక్కడలేని ఓర్పూ వచ్చింది. ఆమె అవకతవక మాటలూ, వంకరబుద్ధీ సహించడం మొదలుపెడితే, అందులోనూ కొంత ఆనందం కనబడ్డది. కాని అతని ప్రయత్నానికి అతని తలిదండ్రులు పెద్ద అంతరాయం అయిపోయినారు.

ఏం చెయ్యాలి తను? ఆ ముసలివాళ్ళకు తన అభిప్రాయం అర్థం కాదు. తన తల్లి ఒకసారి అనుకుంటున్నది – బిగ్గరిగా! "ఇంకేముందీ? అది వాణ్ణి బాగా తనవల్లో వేసుకుంది!" అని. భూతదయ తన భార్యయందు ఎటువంటి మార్పు తెచ్చిపెడుతుందో చూడటం ఎట్లా అటువంటి తల్లిని ఇంట్లో పెట్టుకుని?

బాగా ఆలోచించి అతను వేరే కాపరం పెట్టాడు. ఈ నాలుగు నెలల్లోనూ మహలక్ష్మి ఎంతో మారిపోయింది.

ఆమెలో కలుగుతున్న మార్పులన్నీ అతను గమనిస్తూనే ఉన్నాడు. మొదట్లో ఆమె అమితంగానూ, అప్రియంగానూ మాట్లాడేది. తన కళ్ళు తన మొగుడే పోగొట్టాడని రోజుకు పదిసార్లు అనేది. వెంకటేశ్వర స్వామి చేత పోగొట్టించాడనేది.

క్రమంగా ఆమె ధోరణి తగ్గిపోసాగింది. ఆమె మాట్లాడటం తగ్గించి ఆరిపోయిన దీపాలవంటి తన కళ్ళతో ఆలోచించటం ఎక్కువ చేసింది. అలవాటు చొప్పున మాట్లాడటం మొదలుపెట్టినా మధ్యలో మానేసి ఆలోచనలో పడేది.

ఇంకా రోజులు గడుస్తున్నకొద్దీ ఆమె తన భర్తకు పని ఇవ్వటానికూడా సంకోచిస్తున్నట్టు కనపడటం మొదలుపెట్టింది. మంచంలో లేచి కూర్చొని చాలా సేపు అనుమానించి "ఏం చేస్తున్నారు?" అని అడిగి, "వీలయితే నన్ను ఒక్కసారి బయటికి తీసుకుపోతారూ?" అనేది. ఇటువంటివి అతను గమనించకుండా ఎట్లా ఉండగలడు? అతని కాలి చప్పుడు గుర్తుపట్టేది. రెండు మూడు గంటలు అతను ఇంట్లో లేకుండా

ఎక్కడికైనా వెళ్ళిరాగానే, అతనికోసం నిరీక్షిస్తున్న దానల్లే అతను వచ్చిన అలికిడి విని మంచంలో లేచి కూర్చుంటుంది. ఆమె మొహాన సంతోషం కనబడుతుంది. ఒక్క రాత్రి అతన్ని తన మంచం మీద కూర్చోమని అతని చెయ్యి తనచేత్తో పట్టుకుని అట్లాగే నిద్రపొయ్యేది. ఒకసారి అతను తన్ను దగ్గరికి తీసుకుని తన నుదురు ముద్దు పెట్టుకొంటే ఆమె శరీరం గట్టిగా జలదరించింది!...

మనిషిలో ఇంత మార్పా? ఆ మార్పు కలిగించటానికి ఇదా విధానం? అతను ఆశ్చర్యపడ్డాడు, సంతోషించాడు.

అతనికి పని చెప్పటం ఇష్టంలేక ఆమె ఒకసారి తనంతట తానే దొడ్లోకి పోవాలని బయలుదేరి, దారిలో ఏదో తగిలి పడ్డది. మోకాలు దోక్కుపోయింది. రామనాథం ఆ చప్పుడు విని చేస్తున్నపని విడిచిపెట్టి వచ్చి, ఆమెను చేతుల్లో ఎత్తుకుని, మృదువుగా "దెబ్బతగిలిందా? లక్ష్మీ!" అన్నాడు. "మోకాలికి తగిలింది" అన్నది, మోకాలు అందుకోవాలని ప్రయత్నం చేస్తూ. అతనికి గాయం కనపడ్డది. "అయ్యయ్యో!... నెప్పిగా ఉందా?" అన్నాడతను గాయం చూసి గాభరాపడి.

ఆమె అతని చెంప స్పృశించి నవ్వుతూ, "ఇపుడు లేదులెండి!" అన్నది.

రామనాథం పూర్తిగా తృప్తిపడ్డాడు. అతని విజయం పూర్తి అయింది. అతని హృదయం ఇప్పుడు ఎక్కడ ఉందో "పత్తా" లేదు. కుక్కిన పేనయింది. మిన్ను విరిగి మీదపడ్డా ఇప్పుడది కిక్కురుమనదు... అంతా సావిత్రి ప్రసాదం! అప్పుడామె తన్ను విడిచిపెట్టి వెళ్ళకపోతే తను ఇంతపని చెయ్యగలిగి ఉండడు! ఎందుకూ? తనకు తనలో నమ్మకం కూడా పోయింది, సావిత్రికోసం తను మతి చెడగొట్టుకొన్న రోజుల్లో. సావిత్రికి తను యావజ్జీవం కృతజ్ఞుడై ఉండవచ్చును.

ఒకనాడు రామనాథం భార్యతో సావిత్రిని గురించి యావత్తూ చెప్పాడు. ఆమె గంభీరంగా అంతా విని చాలాసేపు మాట్లాడలేదు.

"పాపం! అప్పుడామెను అట్లా ఎందుకు వదిలేశారు?" అన్నదామె చివరకు.

"నిన్నూ, సావిత్రి మొగుణ్ణి ఒక చెంప ద్వేషిస్తూ నేను సావిత్రితో సుఖ పడటానికి ఇష్టపడలేదు. ఆ స్థితిలో నేను సావిత్రిని వదలలేకపోవటం నా హృదయానికి దాస్యం చెయ్యటం అయింది. నా హృదయం మొదటి నుంచీ నా పట్టుదల మీద కన్ను వేసి ఉంది? ... అందుకని!" అన్నాడతను భార్య తల నిమురుతూ.

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

సాయంకాలం అయిదు గంటలయింది. అతను బజారుకు వెళ్ళి అప్పుడే

తిరిగివచ్చాడు. లోపలికి వచ్చి "లక్ష్మీ!" అని పిలిచాడు. ఇంట్లో ఉన్నట్టు లేదు. ఉంటే తన అడుగుల చప్పుడుకు మెల్లిగా ఎదురు వచ్చేదే! మంచం దగ్గరికి వెళ్ళి చూశాడు నిద్రపోతున్నదేమోనని. అక్కడా లేదు. ఒంటరిగా దొడ్లోకి వెళ్ళిందేమో!

అతను దొడ్లోకి వెళ్ళి ఒకటి రెండు కేకలు పెట్టాడు. పొట్లపాదు పక్కనించి మూలుగు వినపడ్డది. అతను అక్కడికి పరిగెత్తి బొక్క బోర్లా పడి ఉన్న భార్యను చూసి, గాభరాపడుతూ ఆమెను లేవదీశాడు. ఆమెకు స్పృహలేదు. ఏమయిందో అతనికి అర్థం కాలేదు. చుట్టూ చూశాడు. నేలమీద ఏవో పశువుల అడుగుల జాడలు కనిపించినై. ఏ పొగరుబోతు గొడ్డయినా దొడ్లో ప్రవేశించి, ఆమెను వెనకనించి కుమ్మి పడదోసిందేమో!

భార్యను మెల్లిగా లోపలికి మోసుకుని వచ్చి మంచం మీద పడుకోబెట్టాడు రామనాథం. ఆమె ఉఛ్వాసనిశ్వాసాలు సరిగానే ఉన్నై. గుండె సరిగా కొట్టుకుంటున్నది. ఎక్కడా గాయం కూడా అయినట్టు లేదు. భయంచేతా, పాటువల్లా స్పృహతప్పి ఉంటుంది. అతను కాసిని చన్నీళ్ళు తెచ్చి ఆమె మొహాన కొట్టాడు. ఆమె పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచి కదిలింది. ఆమె గొంతులో కాసిని నీళ్ళు పోశాడు. ఆమెకు దాంతో స్పృహ వచ్చింది.

"ఏం జరిగింది, లక్ష్మీ?" అన్నాడతను.

ఆమె జవాబు చెప్పలేదు. అతనికి కారణం అర్థం కాలేదు. ఆమెకు స్పృహ వచ్చిందనీ, మేలుకుని ఉందనీ, విశేషం దెబ్బ తగల్లేదనీ అతనికి తెలుసును. అతని మాట వినపడగానే ఆమె మొహంలోకి రావలసిన వికాసం రాలేదు. గుడ్డితనానికి తోడు, పాపం చెముడు కూడా రాలేదుకదా.

ఇంకా బిగ్గరిగా పిలిచాడు.

"ఊఁహ్!" అన్నది మహలక్ష్మి. పలకరించవద్దు అన్నట్టు. ఆమె గొంతు కూడా చాలా విచిత్రంగా, అమానుషంగా ఉంది. అతను ఆమె జోలికిపోక ఎడంగా వచ్చి తన పని చూసుకోవటం మొదలుపెట్టాడు. మరి కాస్సేపటికి వంటమనిషి వచ్చి వంట చెయ్యటం మొదలుపెట్టింది.

అతను భోంచెయ్యటానికి లేవబోతుండగా వంటమనిషి "అమ్మాయిగారు కూడా ఇప్పుడు భోంచేస్తుందా?" అని అడిగింది. "నా తరవాత" అని అతను సమాధానం చెప్పి, వెళ్ళి భోజనం చేశాడు. అతను భోజనం పూర్తి కాగానే లేచి వచ్చి నిశ్చలంగా పడుకున్న భార్యను చూసి, ఆమె కోసం ఎదురు చూస్తున్న వంట మనిషితో "మీరు భోంచెయ్యవచ్చును. లక్ష్మికి తరవాత నేను పెడతాను" అన్నాడు. వంటమనిషి ఏవో ప్రశ్నలు వెయ్యబోయింది. కాని రామనాథం ఆమెను నిరుత్సాహపరచి పంపేశాడు.

పదిగంటలయింది. అతను కుర్చీలో కూర్చొని ఏదో చదువుకుంటున్నాడు. ఇంకా కాస్సేపు చూసి లక్ష్మి లేవకపోతే ఏమైనా సరే లేపుదామనుకున్నాడు.

ఏదో చప్పుడు కావడం వల్ల అతని చదువుకు అంతరాయం కలిగింది. అతను లక్ష్మి మంచం వేపు చూశాడు. ఆమె మంచం మీద లేచి కూర్చుని ఉంది. అతను చూస్తుండగానే, ఆమె మామూలు మనిషల్లేలేచి మెల్లిగా తనవేపు నడిచి రావటం మొదలుపెట్టింది.

"అయ్యయ్యో! పడతావుసుమా! అక్కడే ఉండు, వస్తున్నాను" అంటూ అతను ఒకచేత్తో లాంతరు పైకెత్తి నిలబడ్డాడు. కాని అతని ఆందోళన అనవసరం అయింది. ఆమె కళ్ళున్న మనిషల్లే అడ్డాలూ, అవీ తప్పుకుని నడిచివస్తున్నది. ఆమెకు సాయంత్రం కలిగిన పాటువల్ల కళ్ళు రాలేదు కదా! కాని – ఆమె కళ్ళు మూసుకునే నడుస్తున్నది. అతని కళ్ళను అతను నమ్మలేకపోయినాడు.

అతని కేక ఆమెకు వినపడ్డట్టు లేదు. ఆమె అతని దగ్గరికి వచ్చి అతని భుజాల మీద చేతులు వేసింది. ఆమె కళ్ళు ఇంకా మూసుకునే ఉన్నై.

"లక్ష్మీ!"

"ఊఁ!"

"నీకు – నీకు కనపడుతున్నదా?"

"ఊఁ!"

"నేను కనబడుతున్నానా?" అని గొంతు చలించింది.

"ఆ!"

"ఏం కావాలి?"

సమాధానం లేదు.

"భోంచేస్తావా?"

సమాధానం లేదు.

అతనికి ఎన్నో ప్రశ్నలు వెయ్యాలనిపించింది. కాని ఒక్కటీ వెయ్యకుండా ఆమెవంక అర్థంలేని చూపు చూస్తూ అట్లాగే నిలబడిపోయినాడు.

"సావిత్రి మొగుడు పోయినాడు!" అన్నదామె వినపడీ వినపడని గొంతుతో.

"ఎప్పుడు?"

"నిన్న!"

"నీకెవరు చెప్పారు?" అన్నాడతను ఉద్రేకం అణచుకోలేకుండా.

సమాధానం లేదు.

"నిజంగా పోయినాడా?"

"పోయినాడు!"

"పాపం!"

"సావిత్రిని తీసుకురండి."

"ఎక్కడికి?"

"సావిత్రికి మీరు తప్ప దిక్కులేదు, ముందు ముందు."

"ఇదంతా నీకెట్లా తెలిసింది!"

మహలక్ష్మి సమాధానం చెప్పలేదు. ఆమె అతని వంక చూస్తున్నట్టు నటించటం మానేసింది. ఆమె మెడ వేళ్ళాడబడ్డది. ఆమెను అతను గట్టిగా పట్టుకుని తీసుకువెళ్ళి మంచం మీద కూర్చోపెట్టాడు.

"దాహం!" అంది మహలక్ష్మి. ఇప్పుడామె గొంతు సహజంగా ఉంది. ఆమె వాలకం చూస్తే ఆమెకు ఇప్పుడే నిజంగా వళ్ళు తెలిసినట్టు కూడా తట్టింది రామనాథానికి. అతను మంచినీళ్ళు తెచ్చి ఇచ్చాడు. ఆమె వాటిని ఒక్క గుక్కలో తాగేసి నిట్టూర్చింది.

"భోంచేస్తావా, లక్ష్మీ!"

"వద్దండీ!... అబ్బ! వీపులో పోటుగా ఉందండీ!" అతను ఆమెను మెల్లిగా పడుకోబెట్టాడు.

"చల్లగాలి కోసం నేను తడువుకుంటూ దొడ్లోకి వెళ్ళేటప్పటికి ఏదో వచ్చి నన్ను పడదోసేసింది! ... నేను మిమ్మల్ని చూసినట్టు కల వచ్చిందండీ! దీపం అట్లా చేత్తో పైకెత్తి పట్టుకుని నుంచున్నారు!.... ఆ తరవాత ఏమీ జ్ఞాపకం లేదు."

"అది కలకాదు, లక్ష్మీ! దేవతలు నీకు దివ్యదృష్టి ఇచ్చారు" అని సమాధానం చెప్పాడు.

❀ ❀ ❀ ❀ ❀

అప్పుడప్పుడూ మహలక్ష్మి కళ్ళు మూసుకునే ఇల్లంతా తిరుగుతూ ఉంటుంది. రామనాథం గాని, సావిత్రికాని ఆమెను చూసి ఆశ్చర్యపడరు, ఆమెకు అడ్డం వెళ్ళరు!

మొదటి ముద్రణ : భారతి, జనవరి 1940